

NA IZLASKU IZ EU, SKRENITE DESNO

Sudeći po onome što je rečeno u Evropskom parlamentu povodom referenduma o izlasku Velike Britanije iz Evropske unije (EU), Brexitovcima to neće biti dovoljno nego se kane baciti i na rušenje Evropske unije kao projekta. Sam ton i tok rasprave u Evropskom parlamentu govore o stanju duha u Evropi, ali i o tome u kojoj mjeri je evropska radikalna desnica uspjela nametnuti svu retoriku u instituciji koja je bila utvrda demokratskih vrijednosti u Evropi. Likujući nad sudbinom Velike Britanije van EU, Nigel Farage, vođa Stranke za nezavisnost Velike Britanije i član Evropskog parlamenta je bez imalo poštovanja prema uzusima jedne takve institucije, naslađivao se uvredama koje je godinama slao samoj Evropskoj uniji, ali i njenim predstavnicima koji su tu sjedili tokom rasprave. U svom govoru ih je optužio da negiraju činjenicu da je projekat Evropske unije osuđen na propast, te ih podsjetio da su mu se smijali prije 17 godina kada im je rekao da je tu došao da izvede Veliku Britaniju iz EU.

Međutim, Nigel Farage se ne namjerava zaustaviti na pobuđivanju mržnje u Velikoj Britaniji, ni na uvredama prema EU, nego jašući na krilima Brexita planira rušiti Evropsku uniju kao projekat. Tema koju je Farage naročito potencirao je 'nezavisnost' Velike Britanije, za koju se, po njemu, narod izborio kroz referendum. Time je on okarakterisao Evropsku uniju kao kolonizatorsku silu, koja tlači jadne Britance, prvenstveno, izgleda, Engleze. Pri tome, nevjerovatna je brzina kojom su isplivale podjele u britanskom društvu u roku od pet dana, rezultirajući stravičnim povećanjem broja rasistički inspirisanih incidenata diljem zemlje, kao i uskrnućem likova sa istetoviranim svastikama na javnim servisima, što je bilo nezamislivo još prije sedam dana. Tražeći odgovore na ono što izgleda nije bilo očigledno jedino britanskoj vladi, mediji u toj zemlji već danima lamentiraju nad različitim anketama koje pokazuju zašto je veći dio stanovništva glasao za izlazak iz EU. Sada je već jasno da je ovakav ishod referenduma u Velikoj Britaniji u velikoj mjeri motivisan statusnim, ili čak klasnim podjelama unutar britanskog društva. U međuvremenu se i veliki broj glasača predomislio i pokajao zbog takve odluke, dok su neki od njihovih podstrekivača poput Borisa Johnsona podvili rep, valjda u strahu od posljedica referenduma, koji je čak i njih same iznenadio.

Podrška koju je Nigel Farage dobio od Marine Le Pen, vođe francuskog Nacionalnog Fronta, možda i najistaknutije radikalne desničarske stranke u Evropi, pokazuje do koje mjere je Evropski parlament podijeljen, što bi moglo u vrlo kratkom roku voditi i do ozbiljnijih podjela unutar Evropske unije. Zastrašujuće je bilo gledati ozbiljne i iskusne evropske političare kao što je Martin Schulz, predsjedavajući Evropskog parlamenta, kako ne uspijeva obuzdati strasti koje su se rasplamsavale prijeteći rušenjem najozbiljnijeg demokratskog projekta u skorijoj istoriji. Još je gore bilo gledati Jean-Claude Junckera, predsjednika Evropske komisije, kako se spušta na nivo retorike koju je nametnula evropska radikalna desnica, ne odbranivši ni na koji način ni instituciju koju predstavlja, niti ideje koje zastupa. Žalosno je bilo gledati kako je lice Britanije u Evropskom parlamentu barem privremeno bio Nigel Farage, čovjek koji čak nije mogao dobiti dovoljnu podršku birača za ulazak u parlament u vlastitoj zemlji na izborima prije manje od godinu dana. Razočaravajuće je bilo odsustvo odgovora na pitanja koja su se nagomilala nakon Brexita.

A odgovori su ono najvažnije što EU treba da pruži u ovom trenutku. Brexit je otvorio mnoštvo pitanja, koja je još uvijek nemoguće sagledati, i jasno je da je teško odmah dati sve odgovore. Ali dok evropska birokracija smišlja na koji način se nositi sa izazovima Brexita, evropska radikalna desnica im već sprema nova pitanja i nove izazove. Brexit je pokazao kako je kratak put od birača prepuštenog čarima populizma, do institucije kao što je Evropski parlament, pa i sudbine evropskog projekta.

Duh rasizma, netrpeljivosti, i mržnje prema drugome se već neko vrijeme širi Evropom, ali je bilo najmanje za očekivati da se materijalizuje tako brzo i sa takvim posljedicama baš u Velikoj Britaniji. Tako se u roku od pet dana Brexit kroz raspravu u javnosti sveo prvenstveno na pitanje imigracija. Nakon što je naduravanje o Brexitu preselilo u Brisel, vodeći britanski mediji su sveli sva nezadovoljstva koja razdiru ovu zemlju godinama na jedno jedino pitanje – pitanje slobode kretanja unutar EU. Međutim, činjenica da je i David Cameron nakon sastanka sa ostalim liderima zemalja članica EU sveo suštinu Brexita na pitanje imigracija je samo jedan u nizu dokaza u kojoj mjeri je on slabo procijenio motivacije građana, a pogotovo njihovo loše poznavanje Evropske unije. Međutim, ovakav ishod referendumu nije rezultat samo loše procjene aktuelnog premijera i njegove vlade, nego i decenijskog potcjenjivanja Evropske unije u toj zemlji.

Imajući u vidu sve pravne i praktične aspekte izlaska Britanije iz EU, ispostavlja se da je možda i nemoguće u roku od dvije godine nakon aktiviranja člana 50. Lisabonskog ugovora u potpunosti raspetljati sve ugovorne odnose koje članstvo u EU podrazumijeva. U tom slučaju pošteno bi bilo, a i mudro u ovom trenutku, upozoriti šta izlazak iz EU tačno znači i da li je uopšte moguć. Nevjerica i šok koja se javila kod nekih britanskih glasača koji su glasali za izlazak iz EU dokazuje da su oni bili najmanje vođeni brigom za sudbinu svoje zemlje unutar EU, te da su bili u velikoj mjeri nesvjesni posljedica za Britaniju, za EU, pa i globalno. U tome ima i odgovornosti Evropske unije, koja je držeći se po strani u toku pred-referendumske kampanje propustila priliku da dočara britanskim biračima svu pogubnost njihovog izbora. Brexit možda pokaže i da je na neka od tih pitanja nemoguće dati odgovore.

Odlazeći britanski premijer David Cameron je već najavio da lopticu prepušta svom nasljedniku. Međutim, britanski nepisani Ustav ne definiše tačno ko bi trebao donijeti tu odluku i da li je odluka na referendumu dovoljna zakonska podloga za budućeg premijera da samostalno poduzme korake za pokretanje člana 50. Lisabonskog ugovora. Već sama odgoda formalne odluke je kupovanje vremena u toku kojeg bi se strasti mogle smiriti i rasprava vratiti u okvire razumnih argumenata. Ukoliko institucije u Westminsteru presude da konačnu odluku o Brexitu treba da donese parlament Velike Britanije, to čak otvara mogućnost da Britanija ipak ostane u EU. U međuvremenu, EU i njeni predstavnici mogu pomoći tako što će smiriti strasti, pokazati zašto je važno i neophodno sačuvati EU kao zajednicu, sačuvati dignitet njenih institucija, i vratiti raspravu o EU kao projektu na nivo zajedničkih vrijednosti, čime će se skloniti sa terena populizma na kojem trenutno apsolutno dominira evropska radikalna desnica.

O VPI BH:

Vanjskopolitička inicijativa BH (VPI BH; www.vpi.ba) je domaća nevladina i neprofitna organizacija, osnovana 2004. godine u Sarajevu, posvećena promišljanju međunarodnih odnosa i euro-atlantskih integracijskih procesa BiH. Cilj VPI je, pružiti pomoć državnim institucijama pri otkrivanju slabosti i promociji vrijednosti prisutnih u tim procesima, radi povećavanja efikasnosti bh. Institucija u ispunjavanju predstojećih obaveza.